

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Syrjintäolettaja, vammaisuus, junahenkilökunta, häirintä, nöyryyttävä ilmapiiri, objektiivinen arviointi

Diaarinumero: YVTLTK/3XX/2017

Antopäivä: XX.XX.2017

Vammansa takia pyörätuolia liikkumiseensa käyttävä hakija katsoi tulleen syrjityksi, koska piti junahenkilökunnan kuulutusta junan lähdön myöhästymisestä pyörätuoliluiskan lukkiutumisesta johtuen sellaisena, että se synnytti häntä nöyryyttävän ilmapiirin, joka oli häirintää.

Junahenkilökunnan menettelyssä muille samassa junavaunussa matkustaville oli selvinnyt, että junan viivästyminen oli johtunut junan pyörätuoliluiskan viasta ja kun muita pyörätuolimatkustajia ei junassa ollut myös se, että juuri hakija oli se sähköpyörätuolia käyttänyt henkilö, josta konduktööri oli asiaa selvittäessään keskustellut junien liikenteenohjauksen kanssa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, ettei hakija kuitenkaan esittänyt asiassa sellaista selvitystä, että junahenkilökunnan menettelyn voitaisiin katsoa olleen sillä tavoin ihmisarvoa loukkaavaa käyttäytymistä, että asiassa olisi syntynyt olettaja junahenkilökunnan perustavanlaatuisesta kunnioituksen puutteesta kantajaa kohtaan yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun syyn takia taikka olettamaa siitä, että junahenkilökunta tällaisesta syystä olisi kyseenalaistanut hakijan oikeuden tulla kohdelluksi yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vaikka hakija olisi kokenut junan lähdön 9 minuutin viivästymisestä mahdollisesti syntyneen matkustajien turhautumisen kohdistuneen juuri häneen, pelkästään hakijan oma subjektiivinen kokemus ei riitä asian objektiivisessa arvioinnissa synnyttämään syrjintäolettamaa nöyryyttävästä ilmapiiristä, jos asiassa ei ole selvitetty miten mahdollinen hakijaan kohdistunut nöyryyttävä ilmapiiri olisi ilmennyt.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, ettei asiassa syntynyt olettamaa syrjinnästä, ja hylkäsi hakemuksen.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija käyttää vammastaan johtuen liikkumiseensa sähköpyörätuolia. Hakijaa kuljettaneen junan ollessa lähdössä asemalta, junan ulko-ovet eivät lukkiutuneet keskitetysti, koska junan pyörätuoliluiska oli lukkiutunut auki –asentoon. Saatuaan viasta tiedon konduktööriltä, junan kuljettaja oli kuuluttanut matkustajille junan lähdön viivästyvän. Konduktööri oli käynyt liikenteenohjauksen kanssa keskustelun selvittäen, että invaramppi oli saatava toimimaan kyydissä olevan sähköpyörätuolin vuoksi. Junan lähtö oli viivästynyt teknisestä viasta johtuen noin 9 minuuttia. Junan lähdön jälkeen konduktööri oli kuuluttanut matkustajille myöhästymisen syyn.

Hakijan vaatimukset

Hakija vaatii kieltämään häneen kohdistuneen syrjinnän, koska koki tilanteen olleen hänelle objektiivisesti arvioiden niin nöyryyttävä, että katsoo sen olleen häirintää.

Hakijan perustelut

Hakija katsoo konduktöörin menettelyn olleen häneen kohdistunutta häirintää, koska kuulutuksen ja matkustamoon kuuluneen liikenteenohjauksen kanssa käydyn keskustelun seurauksena hänen junavaunussaan matkustaneet matkustajat tunnistivat hänet sähköpyörätuolinkäyttäjäksi, sillä hän oli ainoa vaunussa ollut sähköpyörätuolinkäyttäjä. Muut matkustajat turhautuivat viivästyksestä, ja hakija koki sen kohdistuvan häneen.

Vastaajan vastaus

Vastaaja pahoittelee asiakkaan kokemusta, mutta kiistää syrjineensä hakijaa.

Vastaajan perustelut

Vastaaja katsoo junan henkilökunnan toimineen kyseisessä poikkeustilanteessa voimassa olevien poikkeustilannekäytäntöjen mukaisesti. Liikenteenohjauksen kanssa käydyssä keskustelussa oli selvitettävä vikaantunut väline, ja miksi se oli saatava korjattua ennen junan liikkeelle lähtöä.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei asiassa synny syrjintäolettaa ja hylkää hakemuksen.

Perustelut

Sovellettavat lainsäädäntö

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun ohella vammaisuuden perusteella. Lain 8 §:n 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä.

Yhdenvertaisuuslain 14 §:n mukaan henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun syyhyn ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn vuoksi henkilöä halventava tai nöyryyttävä taikka häntä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan säännöksessä tarkoitettu ihmisarvon käsite viittaa kaikkien ihmisyksilöiden synnynnäiseen ja luovuttamattomaan arvoon sekä jokaisen oikeuteen nauttia perustavanlaatuisista oikeuksista yhdenvertaisesti muiden kanssa. Ihmisarvoa loukkaavana voidaan pitää sellaista käyttäytymistä, joka osoittaa perustavanlaatuista kunnioituksen puutetta henkilöä kohtaan 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun syyn takia tai joka tällaisesta syystä kyseenalaistaa henkilön oikeuden tulla kohdelluksi yhdenvertaisesti muiden kanssa. Ihmisarvoa loukkaava käyttäytyminen voi olla viestintää, eikä sen tarvitse kohdistua suoranaisesti tiettyyn ihmiseen ollakseen häneen kohdistuvaa häirintää vaan se voi kohdistua myös johonkin ihmisryhmään. Häirintää voi olla myös menettely, joka tosiasiallisesti on säännöksessä tarkoitettulla tavalla loukkaavaa, vaikka sillä ei olisi loukkaamistarkoitusta.

Edelleen lain esitöiden mukaan ihmisarvoa loukkaavaa käyttäytymistä ei ole mikä tahansa toisen ihmisen loukkaavaksi kokemaa käyttäytyminen, vaan teon loukkaavuutta tulee arvioida objektiivisin perustein. Loukatun subjektiivisella käsityksellä eli sillä onko hän pahoittanut mielensä ei siten sinänsä ole ratkaisevaa merkitystä arvioitaessa sitä, onko käyttäytyminen ollut ehdotetussa säännöksessä tarkoitettua häirintää. Olennaista on, voidaanko käyttäytymistä objektiivisin perustein arvioituna pitää henkilön ihmisarvoa loukkaavana. Lisäedellytyksenä on, että käyttäytymisellä luodaan loukattua tai loukattuja halventava tai nöyryyttävä taikka häntä tai heitä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Säännöksessä tarkoitettu ilmapiiri voi syntyä esimerkiksi esittämällä ihmisarvoa loukkaavia lausumia tai kiusaamalla muulla tavoin häirinnän kohdetta. Ilmapiiri syntyy tyypillisesti jonkin organisaation, kuten esimerkiksi oppilaitoksen toiminnassa, ja vaikuttaa usein ihmisten väliseen kanssakäymiseen. (HE 19/2014 vp., s. 78).

Syrjintäoletaman syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riitä syrjintäoletaman syntymiseen.

Hakija on esittänyt yksityiskohtaisen selvityksen junahenkilökunnan menettelystä, jonka hän on kokenut nöyryyttäväksi hänen vammaisuutensa perusteella. Menettelyssä muille samassa junavaunussa matkustaville on selvinnyt, että junan viivästyminen on johtunut junan pyörätuoliluisikan viasta ja kun muita pyörätuolimatkustajia ei junassa ole ollut myös se, että juuri hakija oli se sähköpyörätuolia käyttänyt henkilö, josta konduktööri oli keskustellut junien liikenteenohjauksen kanssa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, ettei hakija ole kuitenkaan esittänyt asiassa sellaista selvitystä, että junahenkilökunnan menettelyn voitaisiin katsoa olleen sillä tavoin ihmisarvoa loukkaavaa käyttäytymistä, että asiassa olisi syntynyt oletama junahenkilökunnan perustavanlaatuisesta kunnioituksen puutteesta kantajaa kohtaan yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun syyn takia taikka olettamaa siitä, että junahenkilökunta tällaisesta syystä olisi kyseenalaistanut hakijan oikeuden tulla kohdelluksi yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Lisäksi hakija ei ole selvittänyt, kuinka junan lähdön 9 minuutin viivästymiseen mahdollisesti turhautuneet matkustajat olisivat kohdistaneet turhautumisensa juuri häneen siten, että olisi syntynyt yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettu hakijaa nöyryyttävä ilmapiiri. Vaikka hakija olisi kokenut turhautuneen ilmapiirin kohdistuneen juuri häneen, pelkästään hakijan oma subjektiivinen kokemus ei riitä asian objektiivisessa arvioinnissa synnyttämään syrjintäolettamaa nöyryyttävästä ilmapiiristä, jos asiassa ei ole selvitetty miten mahdollinen hakijaan kohdistunut nöyryyttävä ilmapiiri olisi ilmennyt.

Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei asiassa ole syntynyt syrjintäolettaa ja hylkää hakemuksen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Laki yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta (1327/2014) 1 §, 6 §, 13 § 1 momentti

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 § 1 momentti, 8 §, 14 §, 21 § 2 momentti ja 28 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohje liitteenä.